

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

A portrait of Susanna Menéndez, a woman with shoulder-length reddish-brown hair, smiling. She is wearing a black blazer over a black top and a black and white patterned skirt. She is leaning on a wooden handrail. The background is a blurred indoor setting, possibly a library or office.

Susanna Menéndez
eerste migrant
in CvB

nuffic

7

jaargang 15 | mei 2008

INSTELLINGEN VERDEELD OVER KENNISBEURZEN | BEROEPSONDERWIJS MOET ARMOEDE
OPlossen | BRAND-SPECIALIST SIMON ANHOLT | FRANSE UNIVERSITEITEN KAMPEN MET
AFGEBLATTERD IMAGO | LAATSTE BOLOGNA-LOODJES WEGEN ZWAAR

transfer

Transfer is een onafhankelijk vakblad voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs en onderzoek. *Transfer* is ook online: www.transfermagazine.nl. *Transfer* is een uitgave van de Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs. Verschijnt negen keer per jaar.

Redactie

Els Heuts (hoofdredacteur),
Gerben Hoetink

Aan dit nummer werkten mee

Annemieke Bosman, Xander Bronkhorst,
Marijn Kruk, Ornella Porcu, Ferdi de Rijcke,
Martine Postma, Evert-Jan Quack, Klari
Simonet, Dirk Wolthekker Robert Visscher

Beeld

C. Bahr/HH, Niels Bongers,
Caro Bonink, Bob Bronshoff, Roel Burgler,
Herman Engbers, Serge Ligtenberg,
Francesca Mantovani, Dieter Tielemans/
HH, Jeroen Toirkens, Herman van der Wal

Redactieraad

David Bohmert (Nether),
Madeleine Gardeur (Universiteit van
Groningen), Joep Huiskamp
(Technische Universiteit Eindhoven),
Yvonne van de Meent, Fred Paats (ITC)

Redactieadres

Nuffic, Postbus 29777, 2502 LT Den Haag,
tel. 070 – 426 0126 / 426 0144,
fax 070 – 426 0399,
e-mail ehcuts@nuffic.nl,
ghoetink@nuffic.nl
website : www.transfermagazine.nl

Abonnementen

Transfer is gratis verkrijgbaar.
Geïnteresseerden kunnen zich voor
een gratis abonnement aanmelden via
www.ikabonneermij.nl/transfer,
bellen naar DUO-tijdschriftenservice
030 – 263 1089 of een e-mail sturen naar
info@ikabonneermij.nl.

Abonnementenadministratie

Nuffic, Transfer, Postbus 29777,
2502 LT Den Haag, tel 070 – 426 0271

Advertenties

Bureau van Vliet, tel 023 – 571 4745

Vormgeving en lay-out

Sabrina Luthjens BNO en Brigitta Opstal
(www.makingwaves.nl)

Druk

Drukkerij Deltahage, Den Haag

Overname artikelen

Het overnemen en vermenigvuldigen
van artikelen uit *Transfer* is slechts
geoorloofd na schriftelijke toestemming
van de hoofdredactie.

Foto omslag

Susanna Menéndez, sinds kort bestuurslid
van de Haagse Hogeschool.
Foto: Serge Ligtenberg.

Transfer 8 verschijnt op 6 juni 2008

Na de zomer

Begin maart verraste minister Plasterk het onderwijsveld met zijn besluit de kennisbeurzen overboord te zetten. *Transfer* peilde de reacties, die heel wisselend blijken te zijn. “Onbehoorlijk bestuur. Tekenend voor het gebrek aan een langetermijnstrategie voor internationalisering in Den Haag”, vindt de een. Andere instellingen juichen het toe dat ze niet afgerekend worden op wat ze precies met hun beurzen doen, maar op het welslagen van een algeheel internationaliseringsbeleid. “Het is de taak van het ministerie om op hoofdlijnen te sturen. En dat gebeurt nu’, constateert een betrokkene in dit nummer van *Transfer*.

Ondertussen worstelt datzelfde ministerie met de nieuwe internationaliseringsagenda, de opvolger van *Koersen op kwaliteit* uit 2004, waarin de kennisbeurzen gelanceerd werden. De toekomstvisie op de internationalisering van het hoger onderwijs, die aanvankelijk in het voorjaar zou verschijnen, zal op z'n vroegst dit najaar gepubliceerd worden. Uitgangspunten van de agenda zijn ondermeer het verbeteren van de concurrentiepositie van het Nederlands hoger onderwijs en inhoudelijke samenwerking met buitenlandse instellingen.

“Er is niet genoeg geld om alle ambities in de internationaliseringsagenda te realiseren”, vertelde een ambtenaar van OCW op het jaarcongres van de Nuffic. Internationalisering wordt niet gezien als een breed maatschappelijk probleem en hoeft daarom niet te rekenen op extra publieke middelen. Beurzen voor getalenteerde buitenlandse studenten zijn noodzakelijk, maar van de Nederlandse belastingbetaler kan niet verwacht worden dat die de bekostiging daarvan voor zijn rekening neemt. Het geld zal dus ergens anders vandaan moeten komen, legde hij uit. Tijdens een workshop op datzelfde jaarcongres, die gewijd was aan de internationaliseringsagenda, riep OCW het veld op met inventieve ideeën te komen. Als voorschot lanceerde het ministerie het idee om een Nederlandse bank een fonds te laten instellen waarbij getalenteerde buitenlandse studenten tegen relatief gunstige voorwaarden geld kunnen lenen. Duidelijk is dat een nieuw internationaliseringsbeleid nieuwe initiatieven vergt. *Transfer* is benieuwd hoe u, als lezer, hier tegenaan kijkt. Via onze nieuwe website, www.transfermagazine.nl, die deze maand gelanceerd wordt, zal de redactie deze en andere kwesties aan de orde stellen. Wij hopen op een levendig debat.

ELS HEUTS

ehcuts@nuffic.nl

8

Primeur: migrant in het college van bestuur

De Argentijnse Susana Menéndez is sinds kort lid van het college van bestuur van de Haagse Hogeschool. Niet om zich bezig te houden met internationalisering. Maar daar heeft Menéndez wel een visie op: ontwikkel een paar topopleidingen, dan komen de buitenlandse studenten vanzelf.

12

Instellingen verdeeld over kwestie kennisbeurzen

Een typisch voorbeeld van het ontbreken van een langetermijnstrategie voor internationalisering. Dat is een van de reacties op het nieuws, begin maart, dat minister Plasterk de kennisbeurzen overboord zet. Andere instellingen vinden het besluit van de minister juist verstandig. “Het ministerie heeft de taak om op hoofdlijnen te sturen. Dat gebeurt nu.”

14

Beroepsonderwijs moet armoede oplossen

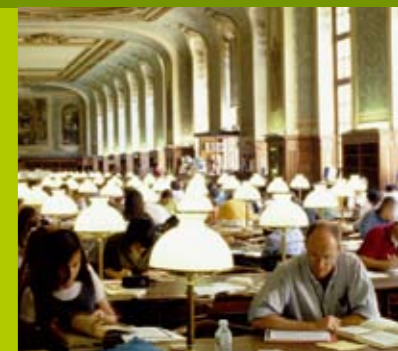
De internationale samenwerking – van Wereldbank tot ontwikkelingsorganisaties – heeft massaal het beroepsonderwijs in ontwikkelingslanden ontdekt. Ook Nederland doet mee: ruim vijftien organisaties gaan gezamenlijk projecten opzetten in Ghana, Zambia, Ethiopië en Kenia. En er gebeurt meer.

20

Frankrijk komt niet onder Engels uit

Aftandse gebouwen, gangen vol grafitti, gigantische studentenaantallen en een gillend gebrek aan voorzieningen: het Franse hoger onderwijs is niet meer wat het ooit was. Meer Engelstalige masters en topdocenten moeten Frankrijk aantrekkelijk houden voor buitenlandse studenten.

En verder

2 Colofon en redactioneel 4 Nieuwsberichten 11 Column Ferry de Rijcke 17 Vliegende Hollander
18 Branding-expert Simon Anholt 22 Onderzoek zonder grenzen 24 ‘Verbeterpunten’ NPT-NFP
26 UvA-internationaliseerder Anne van de Graaf 28 Laatste loodjes in Bologna-proces 31 Agenda

Europese miljoenen voor Nederlandse onderzoekers

Minister Plasterk huldigt de Nederlandse winnaars van de prestigieuze Europese ERC startersubsidies.

Nederland heeft het erg goed gedaan bij de verdeling van de eerste startersubsidies van de European Research Council (ERC). Zeker 22 Nederlandse onderzoekers krijgen ieder tot 2 miljoen euro om een eigen onderzoeksgroep op te zetten. Daarmee staat Nederland vierde in Europa, na Groot-Brittannië, Frankrijk en Duitsland. De startersubsidies zijn bedoeld om jonge, talentvolle onderzoekers in staat te stellen een onafhankelijke

carrière op te bouwen. Ze moeten voorkomen dat jong talent te lang onder iemand anders blijft werken en dat de toppers van de toekomst uit Europa vertrekken.

De beurzen zijn bijzonder omdat ze aan individuele onderzoekers worden toegekend, puur op basis van de wetenschappelijke kwaliteit van het onderzoek. Bij Europese subsidies wordt meestal een vorm van samenwerking met partners in andere EU-landen verlangd, of er worden andere eisen gesteld om het Europese karakter te onderstrepen.

De ERC werd in februari 2007 opgericht, nadat er al jaren was gepraat over een dergelijk orgaan op Europees niveau. Het geld dat de raad verdeelt maakt deel uit van het zevende kaderprogramma voor onderzoek. Van alle Nederlandse universiteiten en instituten haalde de Vrije Universiteit Amsterdam de meeste ERC-beurzen binnen: zes. De VU ziet daarin een bevestiging van het succes van haar talentbeleid. (MP)

Primeur: eerste video-promotie in Leiden

Ephraïm Lansky zat in Israël, maar zijn promotie aan de Universiteit Leiden kon vorige maand toch doorgaan. Via de techniek van *video conferencing*. Het was voor het eerst dat een promovendus niet daadwerkelijk aanwezig was bij zijn eigen promotie.

Hoogleraar Rob Verpoorte, de promotor van Lansky, is enthousiast over de creatieve oplossing. De hoogleraar farmacognosie begeleidt onderzoekers van over de hele wereld en dat levert wel

vaker problemen op, zo stelt hij in het Leidse universiteitsblad *Mare*. "De wachttijd voor een promotie is al gauw een halfjaar. We kunnen ze natuurlijk wel bezig houden in die tijd; anderen gaan naar huis om terug te keren voor de plechtigheid. Maar als het op deze manier zou kunnen, zou dat veel schelen. Hopelijk zetten we hiermee een nieuwe trend." Maar volgens Marianne Wanders van het college voor promoties was de videopromotie een uitzondering. "We gaan het

niet gewoon maken, want het is echt te veel werk. Alleen al de procedure rond de persoonsidentificatie van de betreffende onderzoeker is een helse karwei. Daarvoor hebben we de Israëlische ambassade moeten inschakelen. Met zes à zeven promoties per week moet ik er niet aan denken dat dit de standaard wordt." Het probleem van de lange wachttijd kan volgens Wanders wel anders worden opgelost. (GH)

Groningen lokt buitenlandse rechtenstudent

In de strijd om buitenlands toptalent zet de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) een nieuwe troef in. De RUG biedt vanaf komend studiejaar een Engelstalige bachelor internationaal en Europees recht. Bijzonder aan de opleiding is dat het Nederlandse rechtssysteem daarbij niet als basis dient. "Bij andere juridische opleidingen is dat wel zo", vertelt hoogleraar Marcel Brus. "Daar begin je met vakken over Nederlands recht, pas daarna ga je breder kijken. Maar je kunt je afvragen wat een Chinees die niet per se hier wil blijven, heeft aan diepgaande kennis van het Nederlandse strafrecht." Bij de nieuwe opleiding leren studenten "hoe recht als systeem functioneert, wat de kernbegrippen zijn van strafrecht, staatsrecht en burgerlijk recht". Op

basis daarvan bestuderen ze het internationale en Europese recht.

De nieuwe studie is niet helemaal uniek in Nederland. "In Maastricht bestaat iets vergelijkbaars, maar verder kom je dit eigenlijk niet tegen", weet Brus. De opleiding is vooral bedoeld voor buitenlandse topstudenten. Maar ook Nederlandse studenten met internationale belangstelling en voldoende kennis van het Engels kunnen worden toegelaten. De opleiding is een *honours*-programma, waarvoor selectie plaatsvindt. Tot nu toe zijn een stuk of vijf studenten toegelaten, volgens Brus zowel Nederlanders als buitenlanders. De hoogleraar denkt in september te beginnen met tien tot vijftien studenten. (MP)

Windesheim Honours College jaar later van start

Het Windesheim Honours College gaat pas in september 2009 van start. De opening van het prestigieuze, internationale hbo-pluscollege in Zwolle is een jaar uitgesteld omdat de markt nog niet klaar is voor het nieuwe onderwijsconcept. Dat staat in een verklaring van Hein Dijkstra, lid van het college van bestuur van Hogeschool Windesheim. Hans de Wit, dean van het Honours College, is teleurgesteld. Toch had

Het onderwijs wordt gegeven in historische panden in de Zwolse binnenstad

hij al eerder laten weten uitstel te overwegen. Tot nu toe zijn niet meer dan tien studenten serieus geïnteresseerd in een opleiding aan het nieuwe college, dat in 2006 met veel bombarie werd gepresenteerd. Het Honours College begint nu over anderhalf jaar met drie Engelstalige opleidingen: *Health & Community studies*, *Trade, Transport & Logistics* en *Engineering and Innovation*. De opleidingen duren elk vier jaar.

Aanvankelijk was het de bedoeling om driejarige *fasttrack*-programma's aan te bieden, maar daarvan is afge-stapt. Het Honours College is bedoeld voor de 'excellente' hbo-studenten, die na een selectieronde worden toegelaten. Uiteindelijk hoopt Windesheim jaarlijks ongeveer 750 studenten te trekken, waarvan 40 procent uit het buitenland. (GH)

Nijmeegse wint internationale onderzoeksprijs

Alma Tostmann is de eerste Nederlandse onderzoekster die de UNESCO-L'Oréal-prijs heeft gewonnen.

Voor het eerst heeft een Nederlandse de UNESCO-L'Oréal-prijs voor vrouwelijke onderzoekers gewonnen. De Nijmeegse biomedica Alma Tostmann krijgt de prijs – een beurs van maximaal 40.000 dollar – voor het tuberculose-onderzoek dat zij verricht in

Tanzania. Tostmann doet promotieonderzoek naar tuberculose-behandelingen in ontwikkelingslanden. Ze probeert te ontdekken hoe het komt dat medicijnen tegen tbc niet goed werken bij patiënten die ook aan diabetes lijden. De UNESCO-L'Oréal-beurzen

voor *Women in Science* worden sinds tien jaar uitgereikt aan vrouwen die, in laboratoria buiten hun eigen land, doctoraal of postdoctoraal bètaonderzoek verrichten. Ze zijn bedoeld om meer vrouwen op te sturen naar de top van de wetenschap. Met de beurs kunnen de winnaressen twee jaar onderzoek doen. Tegelijk met Tostmann werden in maart nog veertien andere jonge, vrouwelijke onderzoekers onderscheiden.

Het cosmeticabedrijf L'Oréal heeft verspreid over de hele wereld zelf enkele duizenden onderzoekers in dienst. Die proberen de schoonheidsproducten van het bedrijf zo geschikt mogelijk te maken voor mensen met verschillende types huid en haar. L'Oréal is er trots op dat ruim de helft van de eigen onderzoekers vrouw is. (MP)

Maastricht helpt onderzoekers in India en Kenia

De Universiteit Maastricht (UM) gaat onderzoekers in India en Kenia helpen een eigen onderzoeksethiek te ontwikkelen. De universiteit doet mee aan een internationaal project, dat met Europees geld wordt gefinancierd. De Maastrichtse faculteit Cultuur- en Maatschappijwetenschappen tekende in februari een driejarig contract met de Europese Commissie. Het project moet uitmonden in twee 'nationale manifesten', waarin de normen en waarden van het wetenschappelijk onderzoek worden vastgelegd. Volgens de UM is het erg belangrijk dat ontwikkelingslanden en

opkomende economieën aandacht hebben voor de ethische kant van de wetenschap. Het project, waarvoor 1,8 miljoen euro is uitgetrokken, zal worden uitgevoerd door in totaal elf partners. Ook worden enkele maatschappelijke organisaties uit India en Kenia bij het manifest betrokken. De UM is de enige Nederlandse partner en ontvangt 185.000 euro subsidie uit het Europese Science in Society Program. De officiële naam van het project is *Science, Ethics and Technological Responsibility in Developing and Emerging Countries* (SET-DEV) en is in april van start gegaan. (GH)

Foto: C. Bahr/HH

Het is niet bekend hoeveel studenten stagelopen in het buitenland.

Zorgen over kwaliteit internationale stages

Het ministerie van Onderwijs maakt zich zorgen over de kwaliteit van internationale stages in het mbo en hbo. Dat blijkt uit een brief die het ministerie onlangs naar alle instellingen – ook de universiteiten – heeft gestuurd. Volgens de brief hebben de instellingen “onvoldoende beeld over de problematiek rond de buitenlandstage”. Zo is niet bekend hoeveel studenten in het buitenland stagelopen, en evenmin wat ze daar precies doen en hoe ze vanuit de instellingen worden begeleid. Het ministerie wijst erop dat de rijksbijdrage die de instellingen ontvangen mede is bedoeld “om stages te bekostigen en studenten te begeleiden in het vinden en succesvol uitvoeren van deze stages”. Hogeschool Windesheim in Zwolle heeft het ministerie aangeboden een onderzoek te organiseren naar de kwaliteit van internationale stages. Het onderzoek zal worden geleid door Hans de Wit, *dean* van het Windesheim Honours College, en moet voor het eind van 2008 klaar zijn. “We willen helderder in kaart brengen waarover we praten als we het over buitenlandse stages hebben”, vertelt De Wit. “Op basis daarvan willen we aanbevelingen doen aan instellingen, overheid, intermediaire organisaties en stagebestedingsbureaus.” Een van die aanbevelingen zou volgens De Wit het opstellen van een *code of conduct* kunnen zijn. (MP)

Buitenlands nieuws

The Times maakt of breekt reputatie

De universiteitengids van de Britse krant *The Times* is uitgeroepen tot de meest invloedrijke universiteitengids van Groot-Brittannië. De *Higher Education Funding Council for England* schreef voor zijn onderzoek 91 universiteiten en colleges aan. *The Times Good University Guide* bleek in staat de reputatie van een instelling tot grote hoogte op te sturen of blijvende schade toe te brengen. Het rapport is inmiddels aan de rectoren van de universiteiten overhandigd.

Bank investeert in 10.000 vrouwen

De Amerikaanse investeringsbank Goldman Sachs gaat kansarme vrouwen uit ontwikkelingslanden een bedrijfs- en managementopleiding geven. De bank stelt de komende vijf jaar 100 miljoen dollar ter beschikking voor het project *10.000 Women*. Binnen dat project kunnen vrouwelijke studenten op *business schools* instromen in korte onderwijsprogramma's en cursussen waarbij wordt samengewerkt met gerenommeerde Westerse universiteiten. Uiteindelijk zouden de vrouwen een MBA- of BA-diploma moeten kunnen halen. De samenwerking met instellingen in de Verenigde Staten en Europa moet verder de kwaliteit van de bedrijfsopleidingen in de ontwikkelingslanden verhogen. *10.000 Women* is al meer dan een jaar in ontwikkeling. Het idee ontstond na onderzoek van Goldman Sachs waaruit bleek dat de deelname van vrouwen een uitermate krachtig positief effect heeft op economische groei.

Beurzen voor buitenlands talent in Duitsland

Het kabinet van de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen heeft een nieuw beurzenprogramma vastgesteld voor talentvolle buitenlandse studenten zonder gedegen vooropleiding. Hiermee wordt het voor deze studenten eenvoudiger om bij een Duitse instelling in te stromen. De deelstaat stelt 3,1 miljoen euro voor het programma beschikbaar. Het beurzenprogramma vervangt de *Studienkollegs*, de verkorte opleiding voor buitenlandse studenten wier vooropleiding niet voldoende aansluit op het Duitse hoger onderwijs. De beurzen zijn in eerste instantie bedoeld voor studenten uit kansarme landen. De eerste beurzen zullen al het komende collegejaar worden uitgegeven.

Hooggeschoolden kunnen langer in VS blijven

Buitenlandse bètastudenten in de Verenigde Staten mogen na hun studie zeventien maanden langer blijven als hun toekomstige werkgevers meedoen aan het *Immigration Verification Program* van de Amerikaanse binnenlandse veiligheidsdienst. Deze beleidsverandering geeft de hoogopgeleide krachten meer tijd om hun visumaanvraag rond te krijgen. Voorheen moest dat binnen twaalf maanden gebeurd zijn. Nu hebben de buitenlanders 29 maanden de tijd om in het *highly skilled worker visa program* te worden geaccepteerd. De technische industrie in de VS groeit sterk, maar het aantal hoogopgeleiden dat in aanmerking komt voor een baan in de industriële sector daalt al jaren. (GH)

SUSANA MENÉNDEZ ZIET
WEINIG IN ACTIEVE STUDENTEN-
WERVING EN BEURSBEZOEK

‘Pareltjes van kwaliteit, daar gaat het om’

Met Susana Menéndez heeft de Haagse Hogeschool de Nederlandse primeur van de eerste migrant in een college van bestuur. De Argentijnse vertrok bij Hogeschool InHolland, waar ze gepokt en gemazeld raakte in de internationalisering. ‘Ook hogescholen kunnen internationale topmasters creëren.’

Oh nee. ‘Máxima’ is geen gespreksonderwerp voor Susana Menéndez. Het kersverse collegelid van de Haagse Hogeschool kan niet om de overeenkomsten heen – beiden zijn Argentijns, vrouw, blond en boegbeeld – maar over de verschillen laat zij zich niet uit. Vaststaat in ieder geval dat Menéndez hier eerder belandde dan haar landgenote. Dit jaar is het dertig jaar geleden dat de toen 24-jarige Argentijnse, afgestudeerd in de rechten aan de Universidad de Buenos Aires, als politiek vluchteling naar Nederland kwam. “Als je jong was, links en student, was je al snel bedreigend voor het regime”, zegt ze erover. Sindsdien is ze bezig aan een opmars door de instituties. Die resulteert op dit moment in de overstap van Hogeschool InHolland naar de Haagse Hogeschool, waar zij zich in het college van bestuur gaat ontfermen over financiën en ICT. Met internationalisering houdt Menéndez zich momenteel dan niet bezig, de afgelopen vijf jaar was ze directeur van het *Institute of Advanced Studies and Applied Research* bij InHolland. Daar heeft ze een schat aan kennis over het onderwerp opgebouwd. En een visie. “Ik heb internationalisering op een heel brede manier opgevat. Ik had het over internationalisering van het curriculum. Dus niet alleen het vertalen van het Nederlandse curriculum naar het Engels, maar echt een curriculum met praktijkvoorbeelden en *cases* uit andere landen.”

Strategisch beleid

Bij InHolland laat Menéndez een door haar opgezette afdeling met 28 lectoren achter. Die moeten zorgen voor het beoogde toegepaste onderzoek van de hogeschool. Het ontwikkelen van hbo-masters was ook een van haar taken. Liggen financiën en ICT gezien die achtergrond niet mijlenver van haar af? Nee hoor, vindt ze zelf. “Ze zochten iemand met visie op het hoger onderwijs en met een gedegen kennis van hoe het hoger onderwijs wordt gefinancierd. Nou, die kennis heb ik natuurlijk. Maar als portefeuillehouder ben ik er niet om in de boeken van de directeur financiële zaken te

duiken. Ik hou me bezig met strategisch beleid.” Internationalisering heeft Menéndez altijd eveneens op een strategische manier bekeken. Het is in ieder geval veel meer dan Chinezen binnenharken en geld verdienen, stelt ze. “Het aantrekken van meer buitenlandse studenten is maar één facet van internationalisering. Ik heb daarbij vanuit mijn afdeling bijvoorbeeld direct de lectoren betrokken. Zo probeerden wij mensen te vinden die ervaring en een netwerk hadden in het internationale onderzoek of bedrijfsleven.”

Toch is het traditionele beeld van internationalisering in de zin van het werven van studenten bij de meeste hogescholen en universiteiten nog steeds dominant, weet Menéndez. “Ik denk ook niet dat ik een makkelijke boodschap had voor de hogeschool. Ik droeg niet de idee uit: ‘kom op, wij gaan naar beurzen en wij halen studenten binnen.’ Het ging mij veel meer om kwaliteit. Dat betekent de kwaliteit van docenten, het niveau van het Engels... We zijn toen ook meteen begonnen met goede cursussen Engels voor het personeel dat zich wilde committeren aan internationalisering. Daarnaast werkt het ondersteunend om Europese subsidies binnen te halen. Zo hebben wij meteen, in samenwerking met universiteiten, internationale projecten aangevraagd bij de Asian Development Bank en de Europese Unie.” Zo deed de hogeschool mee aan een gezamenlijk project van Finland, Indonesië en Nederland over ondernemen. “Dat was ontzettend leuk”, herinnert Menéndez zich. Docenten onderzochten samen met studenten en mkb-ondernemers wat er in een klein bedrijf allemaal komt kijken bij export en hoe daarbij ondersteuning kan worden geboden.

Cruciaal

Behalve onderwijskwaliteit, internationale subsidies en samenwerkingsverbanden is volgens Menéndez ook *internationalization at home* – een sleutelbegrip bij de Haagse Hogeschool – cruciaal. “Laten we eerlijk zijn. Niet alle studenten kunnen naar het buitenland.

Dus je weet dat veel studenten daarmee in aanraking moeten komen binnen de hogeschool zelf.”
 Veel studenten vinden die vorm van internationalisering ook wel genoeg, is de ervaring van de Argentijnse. “Ze blijken het vaak helemaal niet te willen, dat buitenland. In een rapport van de Europese Commissie stond vorig jaar dat sinds de invoering van de bachelor-masterstructuur studenten nog minder naar het buitenland gaan. Het is een trend. Dan merk je dat je als hogeschool de blik op het internationale, vaak het Europese, nodig hebt om te kunnen uitleggen wat er gebeurt binnen de muren van je eigen instelling. Vaak ben je geneigd om te denken: wij doen het fout. Maar soms liggen ergens andere, meer Europese ontwikkelingen aan ten grondslag.”

Terug naar Menéndez’ internationaliseringsvisie, die uitgaat van meer dan slechts het binnenhalen van studenten om daar geld aan te verdienen. Zegt zij daarmee dat ze tegen geld verdienen is? “Nee, ik ga hier niet zeggen dat geld niet belangrijk is. Maar ik ben ervan overtuigd dat de studenten bijna vanzelf komen, wanneer je een paar topopleidingen vormt. Pareltjes van kwaliteit, daar gaat het om. Net als universiteiten kunnen hogescholen namelijk ook best internationale topmasters creëren. En dan komen ze wel. Studenten weten precies waar ze naartoe moeten. Natuurlijk zijn de Harvards, Princetons en Berkeleys nummer één op deze wereld, maar niet alle studenten kunnen dat betalen en niet iedereen krijgt een beurs in Amerika.

Dus er is genoeg ruimte om studenten aan te trekken.”
 Het gaat er ook om hoe uniek een opleiding is, stelt ze. “Ik vind dat je naar de uniciteit van jouw aanbod moet gaan kijken. Als ik in gesprek raak met mensen in andere landen, merk ik dat er genoeg landen zijn waar het beroepsonderwijs niet zo ontwikkeld is als bij ons. Dus zijn er genoeg studenten op zoek.”

Lef

Instellingen moeten gewoon de tijd nemen om die topopleidingen te ontwikkelen, vindt Menéndez. En daar is enig lef voor nodig. “Want dat vraagt een sterk internationaal curriculum, *state of the art* kennis en een heel goede professionele inbedding, met participatie van topbedrijven in het curatorium of in het docentencorps.”

Ze pauzeert kort, om snel toe te voegen: “Dat is mij nooit gelukt hoor, maar dat heb ik wel altijd gepromoot.”

Visie en geduld zijn geen zaken waarmee een hogeschool automatisch behept is, heeft Menéndez geconstateerd. “Het probleem is dat er toch een heel sterke korteter-

mijngedachte heerst, terwijl het moet gaan om een visie van duurzame kwaliteit. Je moet wel dúrvan investeren, je moet jezelf wel de tijd gúnnen. Die lange adem hebben mensen bij een hogeronderwijsinstelling niet altijd, laten we het zo formuleren. En dat is jammer.”

ORNELLA PORCU

“Als je een paar topopleidingen creëert, komen buitenlandse studenten bijna vanzelf”

DOENER MET REFLECTIE

De charme van de praktijk kan Susana Menéndez wel bekoren. Na een studie Spaans in Amsterdam, die ze *cum laude* afrondde, en een promotie in de *genderstudies* in Leiden, kreeg de ‘doener met reflectie’ eerst diverse functies bij onder meer de Universiteit van Amsterdam, de Erasmus Universiteit Rotterdam en het *Institute of Social Studies* in Den Haag. In de loop der

jaren zijn haar activiteiten steeds meer verschoven van de inhoudelijke kant van het wetenschapsbedrijf naar de pragmatiek van het leidinggeven. Menéndez vindt besturen niet per se leuker dan wetenschappelijk onderzoek doen, zegt ze (“al heeft besturen meer impact”), ze ziet het meer als logisch gevolg van haar levensloop. “Ik ben al vanaf mijn veertiende

politiek bewust en actief, dus ik heb altijd een drang gehad om kansen te willen creëren voor zwakkeren in de samenleving. Dat betekent dat je constant een soort missie hebt om talenten te laten ontwikkelen en om kansen te bieden. Dat kan ik veel beter doen vanuit een bestuurlijke positie dan als wetenschapper die werkt voor een klein, gespecialiseerd publiek.” (OP)

Positief terugkijken

Nederland hecht waarde aan internationalisering van het hoger onderwijs. Dat betekent: curricula met een internationaal perspectief, meer studenten uit het buitenland naar Nederland, meer Nederlandse studenten de grens over, uitwisseling van docenten en steeds meer Engelstalig onderwijs. De *Academic Cooperation Association* heeft onlangs een rapport uitgebracht waarin staat dat Nederland onder niet-Engelstalige landen in Europa de absolute koploper is in het aanbieden van onderwijs in het Engels. Deze positieve ontwikkelingen kennen een schaduwkant. De Inspectie van het Onderwijs heeft na klachten van buitenlandse studenten en andere signalen onderzoek gedaan naar buitenlandse studenten.

Hiervoor zijn acht instellingen (twee bekostigde en zes ‘aangewezen’) geselecteerd die volgens een analyse een hoog risicoprofiel hadden. Als risico’s werden aangetikt: een hoog percentage buitenlandse studenten, werving in relatief onbekende delen van de internationale onderwijsmarkt, werving via bemiddelingsbureaus, achterwege laten van diplomaverificatie en hanteren van lage of sterk uiteenlopende toelatingseisen.

De resultaten van het onderzoek zijn niet representatief voor de situatie van buitenlandse studenten in het gehele hoger onderwijs. Maar het onderzoek laat wel zien dat een aantal instellingen te werk is gegaan op een wijze die slecht is voor de internationale reputatie van het Nederlandse onderwijs en een relatief kwetsbare groep studenten heeft benadeeld.

De voorlichting aan potentiële studenten schoot vaak tekort of was misleidend. Werving gebeurde nogal eens onzorgvuldig, vooral als het om grote aantallen studenten ging in landen waarover weinig kennis aanwezig was, en zeker als commerciële bemiddelingsbureaus werden ingeschakeld.

Instellingen definieerden de toelatingseisen vaak onvoldoende scherp. In de studentendossiers ontbrak regelmatig cruciale informatie over vooropleiding en behaalde diploma’s. Het taalniveau van sommige studenten was dusdanig dat een gesprek in het Engels nauwelijks mogelijk was.

In naar schatting enkele honderden gevallen zijn studenten uit het zicht van de instellingen verdwenen. Vaststaat dat een aantal studenten de toegang tot Nederland en andere Schengenlanden op het oog had

en niet het volgen van een opleiding. Ook dat had door zorgvuldige werving voorkomen moeten worden. De tekortkomingen waren het duidelijkst bij instellingen die zich vrijwel geheel richtten op buitenlandse studenten, waaronder soms relatief grote groepen van één nationaliteit. Het was voor studenten nogal eens een teleurstelling dat zij niet in een multinationale omgeving bleken te studeren, zoals hun was voorgespiegeld, en dat de opleiding geen onderdeel uitmaakte van een brede hogeronderwijsinstelling. Ook het voorzieningenniveau liet te wensen over: zes instellingen hadden bijvoorbeeld geen bibliotheek of media-theek.

Inmiddels hebben alle onderzochte instellingen in meer of mindere mate verbeteringen aangebracht. De inspectie blijft die ontwikkelingen volgen. De afzonderlijke rapporten van de acht instellingen worden gepubliceerd op de site van de inspectie. In een afrondend rapport doet de inspectie binnenkort een aantal aanbevelingen. Twee daarvan vermeld ik hier. Ten eerste moet naleving van de ‘Gedragcode buitenlandse studenten’ systematisch gecontroleerd en gewaarborgd worden, ook door het veld zelf. Ten tweede zou de overheid nog eens goed moeten kijken naar mogelijke verduidelijking en aanscherping van wettelijke bepalingen, vooral ten aanzien van vooropleidings- en taaleisen.

Uiteindelijk hangt verbetering uiteraard af van instellingen zelf. Een van de vragen die zij zich moeten stellen, is of het niet beter is te streven naar een evenwichtige mix van Nederlandse studenten en buitenlandse studenten van diverse nationaliteiten. Internationalisering is wezenlijk voor goed hoger onderwijs. De inspanningen van instellingen om buitenlandse studenten naar Nederland te halen, verdienen steun. Maar het is een verantwoordelijkheid van alle betrokkenen om te zorgen dat ook die studenten positief kunnen terugkijken op hun studie in Nederland.

FERRY DE RIJCKE

Ferry de Rijcke is coördinerend inspecteur hoger onderwijs bij de Onderwijsinspectie. Hij nodigt als columnist voor de volgende Transfer uit: Fabienne Hendricks, bestuurslid van het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO)

Verstandige keuze of onbehoorlijk bestuur?

Minister Plasterk kwam begin maart met een behoorlijke verrassing: bij nader inzien wil hij hogescholen en universiteiten toch niet verplichten om vanaf 2009 een vast bedrag te reserveren voor zogenoemde kennisbeurzen voor studenten van buiten de Europese Economische Ruimte. De reacties lopen uiteen.

Chris van den Borne heeft geen goed woord over voor de brief die minister Plasterk begin maart stuurde aan de voorzitters van de HBO-raad en de VSNU. De directeur *International Office* van Saxion Hogescholen spreekt van een 'ministeriële oekaze'. Plasterk blijkt de oormerking van 15,5 miljoen euro voor de kennisbeurzen los te laten. Ook dat deel van de ruim 50 miljoen die de instellingen jaarlijks gaan ontvangen als compensatie voor het wegvallen van de bekostiging voor niet-EER-studenten, kan nu vrij worden besteed. Naar de achtergrond van deze beslissing kan Van den Borne slechts gissen. Maar hij vindt het overboord zetten van de beurzen "tekenend voor het gebrek aan een langetermijnstrategie voor internationalisering in Den Haag".

"Wij zaten al zo lang te wachten op duidelijkheid van de minister over de omvang van het budget voor de kennisbeurzen", legt Van den Borne uit. "En dan ligt er na meer dan twee jaar, midden in het wervingsseizoen voor nieuwe studenten, plots een brief die alles in het ongewisse laat. Instellingen moeten nu weer intern de discussie aan over de besteding van het budget. Onbehoorlijk bestuur noem ik dat. Het ministerie realiseert zich blijkbaar niet dat we een jaar voordat studenten zich daadwerkelijk inschrijven, al duidelijkheid moeten geven over tarieven." Het kwalijkste vindt Van den Borne nog dat het ministerie nu nalaat het Nederlandse hoger onderwijs in het buitenland een uniformer aanzicht te geven. "We waren het binnen het onderwijsveld eens over een systeem van hogere collegegelden met een beurzenstelsel. Nu kan het opeens weer alle kanten op en staan we straks op een beurs in het Verre Oosten zonder dat we weten wat andere instellingen in Nederland in de aanbieding hebben. Dat draagt niet bij aan het eenduidiger profiel waarmee we op studenten in het buitenland willen afstappen en waarmee we Nederland als kennisland willen profileren."

Ook Willem Viets, directeur *International Office* van Inholland, spreekt van "een gemiste kans". "Aan de invoering van de compensatiegelden is door het ministerie steeds de wens gekoppeld om internationalisering een kwaliteitsimpuls te geven. Daarom vond ik het logisch dat er per instelling een geldbedrag zou worden gereserveerd voor beurzen. Na drie jaar zou je dan kunnen kijken of dat geld goed werd besteed. Dat idee wordt nu helemaal losgelaten. Sterker nog: het geld hoeft niet eens per se aan internationalisering te worden uitgegeven. Ik vind het jammer dat die *drive* voor internationalisering wegvalt." Collega's van Van den Borne en Viets vinden het besluit van Plasterk veel minder bezwaarlijk. Wessel Meijer van Fontys Hogescholen erkent weliswaar dat het loslaten van de oormer-

king ertoe kan leiden dat sommige instellingen zich minder op de niet-EER-markt zullen begeven, maar voegt daaraan toe: "Deze maatregel betekent inhoudelijk weinig meer dan dat de zeggenschap en de autonomie bij de instellingen zelf worden neergelegd. Daar kan ik toch moeilijk tegen zijn, hoe snel mijn hart ook klopt voor internationalisering."

Hoofdlijnen

Anka Mulder, directeur Onderwijs- en Studentenzaken van de TU Delft, spreekt zelfs van "een verstandige keuze". "Het lijkt mij de taak van het ministerie om op hoofdlijnen te sturen. En dat gebeurt nu. Instellingen worden niet afgerekend op wat ze precies met hun beurzen doen, maar op het welslagen van een algeheel internationaliseringsbeleid."

Ab Groen, stafdirecteur Onderwijs en Onderzoek bij Wageningen Universiteit, komt met een relativerende noot: "Er was altijd al sprake van een grote mate van beleidsruimte voor instellingen om de kennisbeurzen in te vullen. Als er een wens tot afstemming is, dan kun je dat bespreken binnen de HBO-raad of de VSNU."

Alle geïnterviewden stellen dat hun instelling, zeker op de korte termijn, gewoon vasthoudt aan het uitgestippelde beleid dat nog uitging van de komst van de kennisbeurzen. In grote lijnen komt dat er voor hogescholen op neer dat de afspraken met zittende niet-EER-studenten over collegegelden en tegemoetkomingen zullen worden nagekomen. Nieuwe studenten zullen vaak te horen krijgen dat hogescholen prestatievoorwaarden gaan stellen voor beurzen in de hogere studiejaren. Verder lijken hogescholen door middel van zogeheten topbeurzen meer dan voorheen de mogelijkheden te verkennen om betere studenten naar Nederland te halen. Universiteiten neigen naar maatwerk. Zij zijn vooral op zoek naar de veelbelovende masterstudenten van buitenlandse partners. Wageningen Universiteit onderhandelt op dit moment bijvoorbeeld om de beste studenten van een Engelstalig *honours*-programma van een Chinese universiteit met een Wageningse beurs naar Nederland te halen. Inmiddels wordt wel van alle kanten gewaarschuwd voor de gevolgen van achterblijvende financiering.

Vooraf voor huisvesting en voorzieningen als talencentra is veel geld nodig. Daarnaast doen buitenlandse studenten een groot beroep op de universitaire dienstverlening, bijvoorbeeld in de vorm van hulp bij het aanvragen van visa.

Niet gerechtvaardigd

Minister Plasterk heeft met één zinsnede in zijn brief alle internationaliseerders tegen zich in het harnas gejaagd. Hij beweert immers dat "een forse verhoging van het instellingscollegegeld enkel vanwege de herziening van de bekostiging niet gerechtvaardigd is". Anka Mulder uit Delft: "De minister zegt dat de omzetting budgettair neutraal is uitgevoerd, maar hij vermeldt daarbij niet dat de peildatum 2006 is en dat hij het bedrag voor de toekomst bevriest. In de afgelopen twee jaar hebben wij een fikse stijging van het aantal studenten gehad en we zouden graag nog meer studenten naar Delft halen. De minister maakt dat niet gemakkelijker."

XANDER BRONKHORST

Niet-EER studenten gaan fors hogere collegegelden betalen.

Foto: Serge Ligtberg

Foto: Dieter Tielemans/HH

NEDERLANDSE ORGANISATIES HELPEN ARME LANDEN

PRAKTIJKONDERWIJS TE ONTWIKKELEN

Beroepsonderwijs als 'motor voor ontwikkeling'

Echt aandacht voor het beroepsonderwijs in ontwikkelingslanden was er nooit. Daar lijkt verandering in te komen. Ruim vijftien Nederlandse organisaties gaan gezamenlijk projecten opzetten in het beroepsonderwijs in Ghana, Zambia, Ethiopië en Kenia. En er gebeurt meer.

In 2015 moet ieder kind op de wereld basisonderwijs volgen. Dat is een van de 'millenniumdoelen' die de Verenigde Naties zich in 2000 hebben gesteld om de belangrijkste problemen op aarde aan te pakken. Halverwege het project is het aantal kinderen dat naar school gaat groter dan ooit. Tegelijkertijd is er nog veel te doen. Want, zoals voormalig VN-rapporteur Katerina Tomasevski het enkele jaren geleden zei, een veertienjarige die na de basisschool stopt met leren en gaat werken, valt in de statistieken gewoon onder kinderarbeid.

De doorstroming van het basisonderwijs naar het beroepsonderwijs is dan ook een van de belangrijkste uitdagingen voor ontwikkelingslanden, vindt Epke Vogel, manager internationalisering bij het kenniscentrum ECABO. "Arme landen zitten nu met een leger laagopgeleiden, tegenover een kleine hoogopgeleide elite. Dat is geen oplossing voor armoede. Wat ontwikkelingslanden nodig hebben, is een goed geschoolde beroepsbevolking."

De interactie tussen beroepsonderwijs en markt is volgens Vogel de 'motor voor ontwikkeling'.

Akkoord van Schokland

Nu is het beroepsonderwijs in ontwikkelingslanden een marginale subsector van de onderwijskolom. Maar daar lijkt verandering in te komen. In de internationale samenwerking klinkt tegenwoordig alom de roep om deze onderwijsvorm te versterken. In Nederland kreeg het beroepsonderwijs onlangs een centrale plek binnen het *Akkoord van Schokland*, dat minister Koenders voor Ontwikkelingssamenwerking vorige zomer met ruim vijftien organisaties ondertekende. Volgens dat akkoord gaat Nederland in vier landen – Ghana, Ethiopië, Kenia en Zambia – proberen het beroepsonderwijs te versterken.

Die gezamenlijke werkwijze is innovatief, zegt Aart van den Broek, die namens ontwikkelingsorganisatie Edukans meepraat over de invulling van het akkoord. "We kwamen elkaar in het verleden ook wel tegen, maar we werkten toch veelal langs elkaar heen." Door samen projecten te ontwikkelen, kunnen de organisaties gebruikmaken van elkaars kennis en

netwerk. Op die manier moet het beroepsonderwijs in de betreffende landen in de volle breedte worden bereikt.

Zo zal de Nuffic zorgen dat er vooral in Ghana, Zambia en Ethiopië (waar het NPT-programma actief is) aansluiting komt bij het overheidsbeleid. "Want hoewel wij ons vooral richten op het hogere segment, spannen we ons ook in om het hele beroepsonderwijs te versterken", vertelt Joep Houterman van de Nuffic. Andere participanten zijn de MBO- en HBO-raad. Zij proberen hun leden – de scholen – te interesseren om hun kennis en ervaring in te zetten bij de toekomstige projecten. Kenniscentra, zoals ECABO, willen hun expertise gebruiken om het bedrijfsleven in ontwikkelingslanden warm te krijgen voor investeringen in het beroepsonderwijs. Tot slot doen ook ontwikkelingsorganisaties mee. Zij kunnen via hun netwerk zorgen dat ook de allerarmsten toegang krijgen tot het beroepsonderwijs.

Te theoretisch

Manfred Polzin van de MBO-raad noemt het belangrijk dat het Akkoord van Schokland is geïnitieerd door het ministerie. "Daardoor is het gemakkelijker om samen te werken met ministeries in de vier partnerlanden. Zo weten we beter waar die landen behoefte aan hebben en kunnen de onderwijsinstellingen in Nederland een betere bijdrage leveren." Een van de problemen is bijvoorbeeld dat leermethodes in de partnerlanden vaak te theoretisch zijn, weet Aart van den Broek van Edukans. "Het beroepsonderwijs probeert aansluiting te krijgen bij de universiteiten, terwijl dat juist niet de bedoeling is. Vooral niet in het lager en middelbaar beroepsonderwijs. Mbo-leerlingen zitten theorielessen aan te horen in een gewoon klaslokaal, terwijl ze vaardigheden moeten aanleren in praktijklokalen." Maar praktijklokalen kosten meer geld dan gewone klaslokalen. Een deel van die hoge kosten kan worden weggenomen door het bedrijfsleven bij het onderwijs te betrekken. Maar dat is een ander probleem in veel ontwikkelingslanden, vertelt Van den Broek. "Iedereen in het onderwijs werkt daar op zijn eigen eilandje." Stages en gesprekken met het bedrijfsleven

zijn niet vanzelfsprekend.

Andersom zijn veel bedrijven in de partnerlanden ook niet erg happig op investeren in het beroeps- onderwijs. Dat is althans de ervaring van Jan van der Kolk. Hij is namens adviesbureau CINOP (Centrum Innovatie van Opleidingen) bij het Akkoord van Schokland betrokken; CINOP richt zich op de projecten in Zambia. Van der Kolk verklaart de geringe belangstelling van het bedrijfsleven uit het feit dat maar 20 procent van de beroepsbevolking in Zambia in de formele sector werkt. Een ander probleem noemt hij de toegankelijkheid van het onderwijs. "Als een driejarige opleiding tot verpleegkundige betekent dat er geen eten is voor de hele familie, dan is de keuze snel gemaakt." CINOP heeft zijn partner in Zambia, de nationale overheidsdienst die de kwaliteit van opleidingen moet garanderen en inspecteren, geadviseerd een schoolfonds op te richten voor leerlingen die anders aan de kant blijven staan.

Maatschappelijk verantwoord

In Nederland krijgen steeds meer ROC's interesse voor projecten in ontwikkelingslanden. Dat komt volgens Polzin (MBO-raad) deels door de globalisering, deels ook door de toenemende aandacht voor maatschappelijk verantwoord handelen. Enkele scholen hebben samenwerkingsprojecten via stedenbanden, zoals ROC Leiden met Juigalpa in Nicaragua, of ROC Flevoland met Kumasi in Ghana. Andere opleidingscentra werken samen met scholen in herkomstlanden, zoals Marokko, Turkije of Suriname. Ook buiten de ROC's om zijn steeds meer projecten gericht op beroeps- onderwijs in ontwikkelingslanden. Zo probeert ECABO in Gambia deelname aan het beroeps- onderwijs te bevorderen door een stichting te steunen die beurzen verstrekt. Een ander kenniscentrum, Innovam, doet in Ghana aan curriculumontwikkeling in de autobranche. Dat gebeurt in samenwerking met CINOP. Die laatste organisatie heeft in Zambia een project dat het beroeps- onderwijs in de mijnbouwsector versterkt. Een ander programma is Ex-change van de stichting Edukans. Daarbij lopen jaarlijks honderd Nederlandse mbo- en hbo- studenten gezamenlijk stage in de vorm van een ontwikkelingsproject in Kenia, Malawi en Ghana. Epke Vogel van ECABO is enthousiast over het programma. "Het is niet alleen interessant voor Nederlandse studenten, maar

ook voor de Afrikaanse. Stageplaatsen zijn een vrij onbekend fenomeen in arme landen. In Ex-change koppelen we Nederlandse studenten aan lokale studenten, zodat ook die praktijkervaring kunnen opdoen." Volgens Vogel is er geen gevaar dat de beste stageplaatsen door de Nederlanders worden ingepikt. "Niet in Afrika met dit programma." Elders speelt dat probleem wel, erkent zij. "De Nederlandse Antillen bijvoorbeeld zijn als stagebestemming heel populair onder Nederlandse studenten en dat is niet in het voordeel van de lokale studenten die ook stageplaatsen moeten vinden."

Onder de noemer van Ex-change komen geen studenten naar Nederland. Het Nederlandse bedrijfsleven is daar volgens Vogel nog niet aan toe. "Men vreest dat de opleidingen in het zuiden niet goed aansluiten op de stageplek in het noorden." In de toekomst moeten zulke uitwisselingen wel mogelijk worden.

Non-formeel onderwijs

Aart van den Broek van Edukans benadrukt dat de aandacht die nu ontstaat voor het beroeps- onderwijs moet samengaan met erkenning van het non-formele onderwijs. Programma's als het NPT van de Nuffic of de activiteiten van ROC's richten zich allemaal op het formele onderwijs, dat voor de armen niet toegankelijk is. "Er zou veel meer in het non-formele onderwijs geïnvesteerd moeten worden. Een korte cursus kan een aanzienlijke verbetering opleveren voor

iemand's levensonderhoud."

Hij geeft een voorbeeld uit Zambia. Daar bestond in de informele sector de behoefte om een nieuwe techniek van verfspuiten onder de knie te krijgen, waardoor bijna de helft minder verf nodig was. "Er werd iemand uit Zuid-Afrika ingevlogen om cursussen te geven", vertelt Van den Broek. "Iedereen was enthousiast en het resultaat is dat nu ook

kleine bedrijfjes in de informele sector minder geld kwijt zijn aan verf."

Hoe de informele economie vervolgens bij de formele wordt getrokken, is volgens Van den Broek niet aan het beroeps- onderwijs, maar aan maatschappij en politiek. Een begin zou kunnen zijn dat mensen die informeel een cursus hebben gevolgd, hun vaardigheden tonen in een test die recht geeft op een diploma. Dat is nu nog niet mogelijk, maar wellicht over enkele jaren wel.

EVERT-JAN QUAK

*"Mbo-leerlingen zitten
theorielessen aan te horen,
terwijl ze vaardigheden
moeten aanleren"*

'Je zag die mannen gewoon opfleuren'

Ando Tuininga (22) volgt de opleiding

bewegingsagogie en psychomotorisch therapeut

bij hogeschool Windesheim. In zijn derde jaar hielp

hij oorlogsveteranen in Ethiopië om weer plezier te

krijgen in bewegen.

"Je bent op de wereld om elkaar te helpen, vind ik. Wie het goed heeft, moet mensen die het minder hebben getroffen, vooruit zien te brengen. Mijn opleiding is helemaal daarop ingericht. Op dit moment houd ik me vooral bezig met de minst bedeedden in onze eigen samenleving, zoals tbs'ers met een agressieprobleem. Die moet ik helpen de signalen van hun lichaam beter in te schatten. Wat betekent het als je hart snel klopt? Hoe voorkom je dat je erop gaat slaan als je boos bent? Door samen dat soort vragen op te lossen, hoop ik ze de goede kant op te sturen. Het praktische is me op het lijf geschreven. Niet te veel praten, maar doen! Met een beetje aanpakken kun je behoorlijke resultaten halen. En dat geeft een *kick*. Als ik dat ergens heb ervaren, was het wel tijdens mijn stage in het Revalidatiecentrum voor Oorlogsveteranen in het Ethiopische Addis Abeba. Als je anderen wilt helpen, moet je sowieso een tijd in het buitenland doorbrengen. Want als er ergens een wereld te winnen valt, dan is het in de echt arme landen.

Dekentjes

In het revalidatiecentrum huisvest de Ethiopische overheid 170 oorlogsveteranen. Mannen die te gehandicapt zijn om zelf in hun levensonderhoud te kunnen voorzien. Naar mijn idee was dat centrum vooral een

manier om makkelijk van ze af te komen, want er werd bepaald niet in verbetering van hun omstandigheden geïnvesteerd. Niemand die een poging deed die depressieve mannen onder hun dekentjes vandaan te krijgen of ze een zinvolle dagbesteding te bieden. Dat moesten wij dus doen, voorzichtig aan. En het werkte! Uiteindelijk kregen we het voor elkaar dat een deel van die mannen naar buiten ging om een balletje te trappen. Wij konden ze als bewegingsagogen helpen dat te doen, ondanks hun fysieke beperkingen. Alleen al door de endorfine die bij lichaamsbeweging vrijkomt, ga je je beter voelen, dus je zag ze gewoon opfleuren. Er kwamen natuurlijk ook mannen op af om naar zo'n partijtje te kijken en aan de kant commentaar te leveren. Dat zijn maar kleine dingen, maar voor die oorlogsveteranen maakte het een wereld van verschil. Van inertie en depressie kwamen ze tot beweging en vrolijkheid. Ze maakten weer contact met elkaar. Dat vond ik geweldig om te zien. Ik wil absoluut terug naar Ethiopië. Ik ben verliefd op het land en de inwoners geworden. Zulke aardige, sociale mensen heb ik nog nooit ontmoet. Ondanks de armoede zijn ze altijd gastvrij. Dat maakt al helemaal dat ik wil meehelpen hun lot te verbeteren."

ANNEMIEKE BOSMAN

‘Maak gebruik van molens, tulpen en klompen’

Nederlandse onderwijsinstellingen zouden internationaal veel succesvoller zijn, als ze benadrukten wat hun unieke kwaliteit is, meent Simon Anholt. Transfer sprak de Britse brand-specialist tijdens het Nuffic-jaarcongres, waar Anholt keynote-speaker was.

“Nederland is een geweldig land, maar Nederlanders hebben er geen kaas van gegeten hoe ze hun land moeten verkopen”, zegt Simon Anholt. Hij wijst erop dat de meeste buitenlanders Nederland niet goed kennen. “Ze weten niet wat ze van het land moeten denken. Het ligt ergens in West-Europa, dus het zal wel goed zijn. Meer kunnen ze bij Nederland bijna niet bedenken. Dat moet anders.”

Brand-specialist Simon Anholt steekt het niet onder stoelen of banken. In deze tijd van globalisering, waarin studenten en wetenschappers met gemak de hele wereld over reizen, is beeldvorming van fundamenteel belang. Die maakt het verschil tussen succes en mislukking. Anholt, keynote-speaker op het Nuffic-jaarcongres, kan het weten: na zijn afstuderen als literatuurwetenschapper aan de prestigieuze Oxford University richtte hij zich op de beeldvorming van landen, regio's, bedrijven en onderwijsinstellingen. Hij adviseert in vijftien verschillende landen en steden op dit gebied.

Theo van Gogh

Anholt publiceert jaarlijks een ranglijst van hoe mensen uit 35 landen de kwaliteit van de onderwijsinstellingen in andere landen inschatten. “Nederland staat elfde”, zegt hij. “Het staat tussen de Scandinavische landen. Engeland en Amerika staan gedeeld eerste.” In Maleisië waren de mensen het negatiefst over het Nederlandse onderwijssysteem: Nederland was daar nummer 21. Anholt heeft geen idee waardoor dat komt. “Het kan zijn dat de moord op Theo van Gogh, en de reacties daarop, voor een negatief beeld van Nederland en daarmee ook van het onderwijs hebben gezorgd. Maar vaak beïnvloedt zo iets maar heel kort hoe een land wordt bekeken. Een jaar later komt het oude beeld meestal weer bovendien.”

Brand-expert Simon Anholt tijdens het jaarcongres van de Nuffic op 8 april.

Foto: Jeroen Teirkens

Indonesië rangschikte Nederland het hoogst: op plaats zeven. “Wanneer alle narigheid over het koloniale verleden is vergeten, dan blijft de verbondenheid bestaan”, verklaart Anholt. “Dat is zo bij alle voormalige kolonies. In Indonesië kennen ze nog steeds de manier waarop het Nederlandse onderwijs is ingericht en dat spreekt ze aan.”

Nederlanders zetten hun eigen land in Anholts onderzoek op de eerste plek. “Dat is een goed teken”, vindt de Brit. “Ze waarderen het onderwijs in hun eigen land.” Maar dat betekent niet dat er geen verbeteringen mogelijk zijn voor Nederlandse onderwijsinstellingen. “Nederland zou zijn onderwijs veel meer moeten promoten. Zet bijvoorbeeld Nobelprijswinnaar Gerard 't Hooft in als een soort ambassadeur. Zo'n man is goud waard. Als hij in het buitenland lezingen geeft, dan neemt de aantrekkingskracht van Nederland enorm toe.”

Het genie van Nederland

Maar onderwijsinstellingen kunnen er onmogelijk in hun eentje voor zorgen dat het beeld van het Nederlandse onderwijs zeer positief is. “Daarvoor moeten de instellingen, politici, toerisme en bedrijven de handen ineen slaan. Zij moeten de knappe koppen bij elkaar steken en bepalen wat het genie van Nederland is. In mijn ogen is Nederland een land van reuzen. Nederlanders gaan er prat op dat ze zo bescheiden zijn, maar daar klopt helemaal niets van. Ik mag het zeggen, want ik heb tot mijn vijfde in Voorburg gewoond en mijn vader is Nederlands. In mijn ogen zijn Nederlanders vrij arrogant. Maar dat mogen ze ook zijn. Ze lossen namelijk als de beste enorme problemen op. Denk aan de Deltawerken. Of aan Flevoland. Nederland was te klein, dus werd het land groter gemaakt. Dat zijn inventieve oplossingen. Voor Nederlanders bestaat het woord probleem niet. Dat mogen ze naar buiten toe best benadrukken.” Anholt vindt dat Nederland ook niet te moeilijk moet doen over het clichébeeld van tulpen, molens en klompen. “Maak handig gebruik van de beelden die

er al zijn. Wees blij dat buitenlanders überhaupt aan iets denken bij Nederland. Want voor je het weet ben je zoals Nieuw-Zeeland: een land waar niemand een beeld bij heeft. Daar hebben de universiteiten in dat land enorm onder te lijden. Als je over tulpen begint, ben je al met iemand in gesprek. Daarna kun je uitleggen waarom het onderwijssysteem zo goed is.”

Onzin

Hij waarschuwt wel voor ongegeneerde reclame voor eigen land. “Als je steeds vertelt hoe geweldig het allemaal is, dan stoot dat mensen af. Dat heeft te maken met het verwachtingspatroon. Van tv-reclames weten mensen dat dat onzin is. Landen en onderwijsinstellingen kunnen alleen reclame maken, door te bewijzen dat ze goed zijn in onderzoek en onderwijs. Dat is – in tegenstelling tot echte reclame – gratis en 100 procent effectief.”

Als voorbeeld noemt Anholt de Ierse oplossing. “Uit onderzoek bleek dat weinig mensen bij Ierland aan cultuur dachten. Ten onrechte, want er komen veel grote schrijvers vandaan, zoals Oscar Wilde en James Joyce. Daarom introduceerde Ierland de regel dat schrijvers geen belasting hoefden te betalen. Veel schrijvers trokken naar Dublin, zodat daar weer een levendige cultuur ontstond. Dat was een uitstekende maatregel. Die kostte weinig geld – want schrijvers verdienen niet zo veel – en was zeer effectief.”

Nederland zou volgens Anholt op dezelfde manier te werk kunnen gaan om meer buitenlandse studenten en onderzoekers hierheen te halen. “Je moet het niet steeds roepen, maar je moet extra beurzen uitgeven. En vooral ervoor zorgen dat de bureaucratische rompslomp tot een minimum wordt beperkt. Dan voeg je de daad bij het woord en daar varen de onderwijsinstellingen wel bij.”

ROBERT VISSCHER

“Voor Nederlanders

bestaat het woord

'probleem' niet”

MEER ENGELSTALIG ONDERWIJS EN TOPDOCENTEN MOETEN
 BUITENLANDERS NAAR FRANKRIJK LOKKEN

‘Ja, er moet geld bij, maar een crisis? Nee’

Internationale studenten laten zich (nog) niet afschrikken door het afgebladderde imago van de Franse universiteiten. Maar als Frankrijk in de toekomst aantrekkelijk wil blijven, moet er wel wat veranderen, waarschuwen kenners.

Als je de aantrekkingskracht van Franse universiteiten op buitenlandse studenten zou moeten aflezen aan het aantal Nederlanders dat een kamer bewoont in het *Collège néerlandais*, dan is die schrikbarend laag. Slechts twee Nederlanders verblijven dit semester in het door Willem Dudok ontworpen gebouw op de internationale-studentencampus in het zuiden van Parijs. Halve Fransen ook nog eens: allebei hebben ze een Franse ouder. Nederlanders mogen zich dan misschien niet erg aangetrokken voelen tot de Franse universiteiten, studenten uit andere landen weten de weg erheen prima te vinden: 263.126 buitenlanders stonden afgelopen studiejaar ingeschreven aan een Franse hogeronderwijsinstelling. Mondiaal staat Frankrijk daarmee op de vierde plaats, achter de VS, Engeland en Australië, maar vóór Duitsland.

Belachelijk goedkoop

In het *Collège néerlandais* wonen studenten uit 36 verschillende landen. Zoals Arsene Kouassi (24) uit Ivoorkust. Hij volgt een financiële master aan de prestigieuze *École Nationale des Ponts et Chaussées*. Voor Kouassi lag het voor de hand om naar Frankrijk te komen, vertelt de student in zijn smaakvolle jarendertigkamer. “Ik sprak de taal al en Ivoorkust is als voormalige kolonie nog altijd sterk op Frankrijk geöriënteerd.” Voor de Braziliaan Jean-Paul Poveda (22), ingeschreven bij de al even befaamde ingenieursschool

ENSTA, was een belangrijke reden dat in zijn moederland veel Franse bedrijven actief zijn. Zijn eigen universiteit heeft bovendien een samenwerkingsverband met ENSTA. “Maar ook de kosten waren een overweging”, aldus Poveda. “Vergeleken met bijvoorbeeld de VS is studeren in Frankrijk belachelijk goedkoop.” Rechtenstudente Pascaline Kisthoo (23) kwam vooral naar Frankrijk omdat het rechtssysteem in haar land, Mauritius, op het Franse systeem is geënt. Ziedaar de belangrijkste argumenten om in Frankrijk te gaan studeren: het is relatief goedkoop, onderzoekinstellingen genieten een solide reputatie en de sterke banden met de voormalige koloniën maken de keuze vaak gemakkelijk. Van alle buitenlandse studenten is bijna de helft afkomstig uit de Magreb (het noordwestelijke deel van Afrika) en West-Afrika. Europa levert 25 procent, Azië en Oceanië ruim 14 procent en de Amerika’s (inclusief Franstalig Canada) 7,2 procent. In totaal vormen buitenlandse studenten 11,7 procent van de totale studentenpopulatie in Frankrijk. Deze studenten laten zich dus niet afschrikken door het toch wat afgebladderde imago dat het Franse hoger onderwijs de laatste tijd heeft gekregen. Wie gaat kijken op universiteiten als Nanterre en Paris VIII begrijpt direct waar critici het over hebben. Aftandse gebouwen, gangen vol graffiti, gigantische studentenaantallen en een gillend gebrek aan voorzieningen zijn schering en inslag.

Onderzoeker Sylvain Kahn ontkent niet dat er veel kan worden verbeterd, maar hij weigert mee te huilen met de wolven in het bos. “Als je ziet wat de gewone Franse universiteiten, ondanks alle gebrek aan middelen, voor elkaar krijgen, dan is dat hoogst bewonderenswaardig”, vindt hij. “Veel zaken kunnen efficiënter en natuurlijk moet er geld bij. Maar van een crisis is wat mij betreft geen sprake; de basis is goed.” Kahn werkt op het beroemde *Institut d’Études Politiques*, waar de Franse politieke en bestuurlijke elite wordt gekweekt. Hij is co-auteur van *Les universités sont-elles solubles dans la mondialisation?*. In dat boek, uit 2006, gaat hij na hoe Franse universiteiten hun concurrentiepositie ten opzichte van het buitenland kunnen verbeteren. Kahn vindt dat critici zich niet moeten blindstaren op lijstjes als de Shanghai-ranking van de honderd beste universiteiten ter wereld. In die ranking komen slechts drie Franse universiteiten voor, waarvan de hoogst genoteerde – de *Université Marie et Pierre Curie* in Parijs – slechts op plaats 39. “Die lijstjes

houden onvoldoende rekening met de complexe structuur van het Franse hoger onderwijs”, aldus Kahn. Hij wijst op een instelling als het *Institut d’économie industrielle (IDEI)* in Toulouse. “Top-economen van over de hele wereld komen daar over de vloer. Of wat dacht je van de Franse wiskundetraditie? Acht Fields-medailisten (de hoogste onderscheiding op het gebied van de wiskunde, red.) heeft die voortgebracht! Ook andere gespecialiseerde onderzoekslaboratoria hebben vaak een heel grote naam, maar het punt is dat die vaak zijn ondergebracht bij de *Grandes Écoles*. Die komen in een ranking als die van Shanghai niet voor.”

Selectief
 Het Franse hoger onderwijs kent een paar honderd van die *Grandes Écoles*, naast de ruim tachtig universiteiten. Anders dan de universiteiten, die iedereen met het *baccalauréat* (het Franse eind-examen) moeten accepteren, zijn de *Grandes Écoles* in hoge mate selectief.

Lees verder op pagina 30

De bibliotheek van de vermaarde Sorbonne in Parijs.

'We beoordelen China anders dan Tibet'

Foto: Caro Borinik

Jeroen de Kloet: 'Het is heel makkelijk om contacten in China te leggen'.

De Amsterdamse communicatiewetenschapper Jeroen de Kloet zit de komende maanden in China.

Hij doet daar onderzoek naar de beeldvorming rond de komende Olympische Spelen.

Jeroen de Kloet vertrok eind maart naar Peking. Daar houdt hij zeven maanden lang de reacties op de Olympische Spelen van, op en in China in de gaten. De Spelen zijn van groot belang voor de zelfrepresentatie van China, meent de universitair docent media en cultuur aan de Universiteit van Amsterdam. De komende maanden kan het land laten zien hoe het over wil komen op de rest van de wereld. "China is er trots op dat het een geschiedenis van 5.000 jaar heeft", vertelt de onderzoeker, die zelf promoveerde op Chinese rockmuziek. "Chinezen komen vaak met de kleurige Chinese draak en de

lange muur op de proppen. Tegelijkertijd is het een hypermodern land. Wolkenkrabbers schieten als paddenstoelen uit de grond, overal worden wegen en modern openbaar vervoer aangelegd. Hoe wil China deze beelden aan toeristen en journalisten laten zien? Die vraag onderzoekt een promovendus die ik begeleid." Daarnaast leidt De Kloet nog twee andere onderzoeken in China. Zo begeleidt hij ook een promovendus die bekijkt hoe het buitenland over China bericht. Dat zijn uitingen waar het land minder invloed op heeft. In het kader van dat onderzoek

worden tijdens de Olympische Spelen reacties op China verzameld uit Nederland, Engeland, Hongkong en de Verenigde Staten. "We kunnen moeilijk alles bekijken, daarom richten we ons voornamelijk op de openings- en sluitingsceremonie", legt De Kloet uit. De Kloet onderzoekt zelf hoe Chinese bloggers, filmmakers en musici op de Olympische Spelen reageren. "China heeft een rijke blogcultuur. Ze kunnen niet alles zeggen op het net, maar meer dan je misschien zou denken. Zo steekt de bekende blogger Wang Xiao Feng de draak met de Olympische Spelen. Hij vindt het weggegooid geld. Het is geen probleem voor de overheid, dat hij dat schrijft."

Kritische studenten

De onderzoeken worden alle drie gefinancierd met een VIDU-beurs van NWO. De Kloet is een doorgewinterde China-expert. Vanaf 1992 komt hij in het Oosterse land. Hij is erg vertrouwd met de Chinese cultuur, net als zijn twee promovendi die uit China en Hongkong komen. "Dat is een belangrijke voorwaarde voor diepgravend onderzoek", vertelt hij. "Ik spreek in China regelmatig bloggers, musici en filmmakers. Ze zeggen meer tegen mij dan op internet. In gesprekken met hen kom ik vaak op goede gedachten, dat helpt meer dan studeerkamerinterpretaties."

De universitair docent heeft contacten bij verschillende universiteiten in China, waaronder die van Peking. "Dat is heel belangrijk en opent veel deuren." Volgens De Kloet is het trouwens heel makkelijk om contact te leggen met Chinezen. "Na een maand in Peking heb je veertig nummers in je telefoon staan." Hij gaat naar eigen zeggen heel informeel met zijn collega's aan de Chinese universiteiten om. "Dat wordt gewaardeerd. Het is wel van groot belang om de contacten te onderhouden. Ik gaf vorig jaar november nog een gastcollege aan de filmacademie van Peking over dit project. Dat zat vol met kritische studenten." In het onderzoek dat De Kloet begeleidt komen ook buitenlandse protestgroepen aan bod. "In Nederland staat nu een aantal moraalridders op, die vinden dat Nederlandse sporters niet naar China moeten gaan", vertelt de communicatiewetenschapper. Hij doelt onder anderen op cabaretier Erik van Muiswinkel, die

"Chinese bloggers kunnen meer zeggen dan je misschien zou denken"

een protestgroep opzette in verband met de schending van de mensenrechten in China. Dergelijke kritiek heeft volgens De Kloet "totaal geen bereik" in China. "Chinezen zien dat als commentaar van het arrogante Westen. Ze voelen zich genaaid door dat soort opmerkingen. Nederlandse cabaretiers zijn vaak een stel dominees die wel weten hoe andere landen zich moeten gedragen." Van die aanpak moet De Kloet niets hebben. "Omdat het geen effect heeft. Chinezen worden er alleen maar nationalistischer van en keren zich af van het Westen dat hun de les wil lezen." Dat de Amerikaanse regisseur Steven Spielberg niet naar de openingsceremonie komt, heeft volgens hem veel meer invloed. "En de kritiek van de Nederlandse zwemcoach Jacco Verhaeren en zwemmer Pieter van den Hoogenband maakt ook meer indruk." Toch zou de kritiek op de mensenrechtensituatie volgens De Kloet pas echt aankomen als die door Chinezen zelf werd geuit. "Maar dat is riskant. Ik zeg daarmee overigens niet dat mensen daarom geen kritiek moeten uiten. Ik hoop wel dat sporters die kritisch zijn, China gaan bekijken. Dat ze niet alleen van een afstand een boycot bepleiten, maar echt met Chinezen praten en oprecht nieuwsgierig zijn naar het land. Daarmee kom je in China verder dan met de houding 'jullie doen alles verkeerd'."

Griezelig

De Kloet heeft moeite met de manier waarop protesten, zoals die in Tibet, op het Nederlandse nieuws verschijnen. "Omdat we verschillende maatstaven loslaten op Tibet en China. Mensen hebben kritiek op China omdat het geen democratisch land is, maar dat is Tibet ook niet. De Dalai Lama is niet gekozen. Maar dat is dan blijkbaar geen probleem. En de vrijheid van meningsuiting is bijvoorbeeld ook heel belabberd in Singapore, maar daar hoor je vrijwel niemand over. Dat neemt niet weg dat ik het heel griezelig vind wat er in Tibet gebeurt. De manier waarop China en de wereld op de opstand reageren, geeft volgens mij aan hoe goed het is dat wij zo'n internationaal onderzoek bij de lurven hebben."

ROBERT VISSCHER

Scepsis over grotere rol ambassades

Eindelijk is er meer duidelijkheid over de ontwikkelingsprogramma's NFP en NPT. Minister Koenders heeft de Tweede Kamer een lijst met 'verbeterpunten' gestuurd waarmee de betrokken partijen aan de slag kunnen. Transfer peilde de meningen in het veld.

In de nieuwe ontwikkelingsprogramma's is meer aandacht voor gelijke kansen voor vrouwen.

Foto: Roel Burgler

De Nederlandse programma's voor capaciteitsversterking in ontwikkelingslanden moeten meer aandacht krijgen voor achterstandsgroepen en -gebieden. Dat stelt minister Koenders voor Ontwikkelingssamenwerking na een grondige evaluatie van de programma's NPT (projectmatige capaciteitsversterking van postsecundair onderwijs) en NFP (beurzen voor professionals). Aan de lijst van deelnemende landen wordt daarom een aantal fragiele staten toegevoegd en de bevordering van gelijke kansen voor vrouwen krijgt meer nadruk. Knelpunten in de huidige uitvoering van de programma's zijn de hoge en inefficiënte werklast voor de NFP-bursalen en de slechte aansluiting van NPT-projecten op de nationale onderwijsagenda's van de ontwikkelingslanden. Om deze problemen op te lossen, moeten de ambassades een actievere rol gaan spelen.

Hoewel de reacties op de evaluatie en de aanpassingen van de minister positief zijn, heerst er nog wel enige scepsis over de rol van de ambassades. De onrust over de mogelijke afbouw van de programma's is in ieder geval weggenomen, zegt Martien Molenaar, voorzitter van SAIL en rector van het *International Institute for Geo-information Science and Earth Observation* in Enschede. "Maar onze ervaring is dat de bemoeienis van de ambassades niet altijd even positief uitpakt." Lem van Eupen, voorzitter van het *Platform for International Education* (PIE) en algemeen directeur van het RNTC (het internationale opleidingscentrum van de Wereldomroep), deelt zijn zorgen. "Er kan een spanningsveld ontstaan tussen het geven van een grotere rol aan de ambassades en meer eenduidigheid in de uitvoering van het beleid. Nog afgezien van de mogelijke capaciteitsproblemen bij de ambassades zal, als elke ambassade zijn eigen keuzes gaat maken uit de veelheid aan programma's, de verwarring en de werklast alleen maar toenemen. Terwijl de aanpassingen er juist op zijn gericht om de werklast te verlichten."

Goede check

"Wij hebben ons die vraag uiteraard ook gesteld", vertelt Joost Andriessen, directeur Culturele Samenwerking, Onderwijs en Onderzoek op het ministerie van Buitenlandse Zaken. "Wij willen de ambassades zeker niet overbelasten. De ambassades hebben nu al een rol binnen de programma's, die rol wordt gehandhaafd. Uit de evaluatie van het NPT-programma bijvoorbeeld bleek dat in veel gevallen de aanloopfase niet optimaal verliep. De lokale inbedding van de projecten was niet voldoende verzekerd en het resultaat was niet altijd het beoogde. Wij willen een goede check waarbij gekeken wordt hoe het project zal bijdragen aan het oplossen van belangrijke problemen in het hoger onderwijs in de betreffende landen. Die check zal door de ambassades worden uitgevoerd. Dat is geen verzwaaring van de werklast, ze hebben ook nu al een rol in de aanloop-

fase van het programma."

Van Eupen vindt het lastig om te voorspellen hoe de aanpassingen in de praktijk zullen uitvallen. "Wij kunnen ons goed vinden in de verbeteringen die de minister wil invoeren, maar plaatsen wel een voorbehoud. *'The proof of the pudding is in the eating'*, zoals de Engelsen zeggen. Zo wil de minister een betere aansluiting op de nationale onderwijsagenda's en een betere vraagidentificatie. Als ik op de Kamerbrief afga, dan lijkt het erop dat daarmee de procedure wordt verzwaard. Dat kan niet de bedoeling zijn. Uit onze ervaring is gebleken dat de *tender*procedure waarin de te selecteren

"Onze ervaring is dat de bemoeienis van de ambassades niet altijd even positief uitpakt"

partners het complete project tot in de puntjes moeten uitschrijven, botst met een goede vraagidentificatie. Het tenderdocument is zo dichtgetimmerd dat er voor de Nederlandse onderwijsinstellingen en de Zuidelijke partners weinig ruimte is voor overleg of afstemming. Wij pleiten voor een *lean and mean* procedure. Noem het maar een tweetrapsraket, zoals de Europese Commissie ook doet: je geeft in grote lijnen aan wat je wilt bereiken en je voegt je *track record* toe. Na de tenderwinst

kun je dan dieper in de materie duiken en samen het voorstel uitwerken. Hierdoor kun je elkaar veel beter bedienen en beschikbare kennis delen. Dat scheelt een hoop frustratie, tijd en loze investeringen."

Korte periode

De betrokken partijen hebben met smart gewacht op de nieuwe beleidskaders. Woordvoerder Paul Helbing van de HBO-raad is verheugd over de specifieke aandacht voor het verder versterken van het (hoger) beroepsonderwijs en hoopt dat de aanpassingen snel zullen worden ingevoerd. "Omdat de brief van de minister lang op zich heeft laten wachten is de HBO-raad wel bezorgd over de korte periode waarbinnen de aanpassingen moeten worden gerealiseerd", stelt Helbing. Hij pleit voor een tussenvoorziening bij verdere vertraging. Andriessen (BuZa) legt uit waardoor een en ander zo lang heeft geduurd. "De evaluatie is zorgvuldig uitgevoerd. Dat had tijd nodig. Parallel aan dit proces liep de totstandkoming van de beleidsbrief *Een zaak van iedereen* van de minister en dat had ook invloed op de uitwerking van de verbeteringen van NPT en NFP. We wilden geen kunstgrepen toepassen en ook niet in tijdnood komen. In 2008 zetten we de puntjes op de i, naar de lijnen die zijn uitgezet in de Kamerbrief. In 2009 voeren we het nieuwe beleid in. Ik verwacht een nieuwe aanbesteding. Daarmee is al rekening gehouden in de planning, zodat er geen tijdnood zal ontstaan."

GERBEN HOETINK

Missionaris in onderwijsland

“Het gevoel van urgentie ontbreekt in Den Haag. De internationaliseringagenda is uitgesteld en dat levert voor de instellingen een hoop onzekerheid op”, constateert internationaliseerder Anne van de Graaf. Na zes jaar verlaat ze de Universiteit van Amsterdam. Transfer sprak met haar op de valreep.

Dankzij de voortschrijding van de Europese integratie, de introductie van het bachelor-mastersysteem en de toenemende studentenmobiliteit, lijkt de internationalisering van het hoger onderwijs een vanzelfsprekendheid geworden. “Toch voelen wij ons als beleidsmedewerkers internationalisering nog steeds missionaris. Op onze faculteiten moeten we in de gaten blijven houden dat de internationalisering van onderwijs en onderzoek op de agenda blijft staan”, zegt Anne van de Graaf, senior beleidsmedewerker internationalisering van de UvA. “Al hebben we ook vooruitgang geboekt”, stelt ze. “Symbolisch daarvoor is het feit dat de internationalisering van de UvA inmiddels niet meer centraal georganiseerd wordt via een Bureau Buitenland, maar grotendeels is gedecentraliseerd naar de faculteiten. Zo worden bijvoorbeeld allerlei *joint programmes* met buitenlandse universiteiten op decentraal niveau ontwikkeld, waardoor ik mezelf overbodig heb gemaakt. De internationalisering is geleidelijk tot in de haarvaten van de UvA doorgedrongen.” Haar visie op de internationalisering van het wetenschappelijk onderwijs heeft ze vlak voor haar aangekondigde vertrek neergelegd in de beleidsnotitie *To be international or not to be*, waarvan de strekking is dat een universiteit die vooral opereert in een nationale context geen bestaansrecht meer heeft.

Vaag en weinig inspirerend

De UvA heeft momenteel zo’n 26.000 studenten. Daarvan heeft een kleine tien procent een buitenlands paspoort. Circa tweederde van hen is in de hoofdstad voor het behalen van een diploma, de rest komt via een uitwisselingsprogramma. Andersom gebeurt ook, maar Nederlandse studenten blijken veelal honkvaster dan hun Europese tegenhangers. De geringe mobiliteit van Nederlandse studenten

Anne van de Graaf: ‘Je moet als instelling niet doorslaan. De UvA zal echt niet helemaal Engelstalig worden.’

Foto: Bob Bronsloff

heeft volgens Van de Graaf niet alleen te maken met het feit dat het Nederlandse studieklimaat relatief comfortabel is en studenten niet graag hun vaak met moeite verworven kamer opzeggen, maar het is ook de politiek die te traag is met het maken van beleid en daarom niet het goede voorbeeld geeft. Van de Graaf: “Het gevoel van urgentie ontbreekt in Den Haag. Het ministerie van onderwijs zou voor de zomer met een internationaliseringsagenda komen, maar die is uitgesteld. Dat is geen goed signaal. Voor de instellingen levert het ook een hoop onzekerheid op. Die moeten op deze manier ook langer wachten met het uitvoeren van beleid. Daarbij: Er wordt ruim van te voren aangegeven dat er geen extra geld is om extra beleid uit te voeren.”

Op een aantal andere terreinen rommelt het ook bij OCW, vindt Van de Graaf. “Het ministerie informeert de instellingen onvoldoende ten aanzien van wat men mag of niet. Neem de discussie rond het collegegeld in het licht van de afschaffing van de bekostiging voor studenten van buiten de EER. Het ministerie neemt daarin een ambivalent standpunt in: mogen instellingen collegegeldvrijstellingen geven of niet, moet het collegegeld slechts kostendekkend zijn of mag het hoger zijn. Wat is nu precies het effect van de afschaffing van de bekostiging. Daarover is men vaag en dus weinig inspirerend.”

Taboe op excellentie

Al blijft Haags beleid achter, instellingen kunnen ook zelf iets doen om studenten de grens over te krijgen, meent Van de Graaf. Meer voorlichting kan een gunstig effect hebben, maar dat effect is moeilijk kwantificeerbaar. Van de Graaf verwacht meer van een aantal inhoudelijke beleidsmaatregelen. “Er moet overal en verplicht een harde cesuur komen tussen de bachelor en de master, de zogenoemde ‘harde knip’. Op die manier doordring je studenten ervan dat het behalen van de bachelor een keuzemoment is: stoppen of doorgaan met een master, eventueel in het buitenland. Daarnaast zouden accreditatieorganen en visitatiecommissies opleidingen veel harder moeten afrekenen op hun internationaliseringbeleid. Dat beleid wordt vanzelf beter als het niet voeren van zo’n beleid tot een negatieve score leidt.

Maar als de Nederlandse universiteiten zich echt internationaal willen profileren, dan moeten ze vraagstukken oplossen die van oudsher altijd nationaal waren zoals de beperkingen bij de selectie van studenten en het taboe op excellentie. Selectie van buitenlandse studenten bestaat al lang, maar in de nationale context is de selectie van Nederlandse studenten, bijvoorbeeld bij de instroom in een master, nog geen gemeengoed. Toch is dit internationaal gangbaar en zul je als Nederlandse universiteit bij die internationale praktijk moeten aanhaken om de kwaliteit te waarborgen. Zelfs bij buitenlandse studenten kan het een issue zijn. Als je ze niet selecteert loop je het risico aan kwaliteit in te boeten. Als je ze wel selecteert zitten er minder buitenlandse studenten in de collegebanken met als gevolg een minder sterke internationale profilering. Dat is een lastig dilemma.”

Slecht doordacht plan

De UvA heeft er voor gekozen om buitenlandse studenten wel te selecteren. “Je moet als instelling ook niet doorslaan”, zegt Van de Graaf. “Zo zal de UvA echt niet helemaal Engelstalig worden. Internationalisering moet een substantiële bijdrage leveren aan de kwaliteit van onderwijs en onderzoek, anders moet je er niet aan beginnen. Sommige vakken of opleidingen zijn inhoudelijk nu eenmaal minder geschikt voor een internationaal sausje dan andere. Je moet dan denken aan sommige vakken binnen Neerlandistiek of Geschiedenis.” De afschaffing van geormerkte kennisbeurzen en vervanging ervan door een lumpsum die elke universiteit vrij mag besteden om het internationale karakter van de instelling te versterken, kan op haar goedkeuring rekenen. “Het plan van de kennisbeurzen was een slecht doordacht plan.

Voor een relatief klein bedrag moest je als instelling ellenslang verantwoording afleggen aan Den Haag. De UvA heeft een eigen beurzensysteem opgezet. Ik verwacht dat dit goed zal functioneren en de lijnen zijn veel korter.”

DIRK WOLTHEKKER

Laatste Bologna-loodjes wegen zwaar

Al jaren werkt Europa aan een zo transparant mogelijk onderwijssysteem, dat de mobiliteit van studenten en wetenschappers moet vergroten. Sluitstuk van het Bologna-proces is het nationaal kwalificatieraamwerk. In 2010 moet dat klaar zijn. Vooralsnog wordt er op de instellingen behoorlijk mee geworsteld.

Optimaal transparant. Dat is het sleutelwoord in het Bologna-proces. In 2010 moet er een Europese hogeronderwijsruimte zijn waarin onderwijssystemen beter vergelijkbaar zijn. Dat vergemakkelijkt de internationale uitwisseling van studenten en wetenschappers. Een van de eerste stappen in dit proces was de ontwikkeling van het *European Credit Transfer and Accumulation System* (ECTS). Daarna volgden de invoering van het bachelor-masterstelsel en het Diploma Supplement. Hogescholen en universiteiten moeten nu aan de slag met het nationaal kwalificatieraamwerk. "Het is het laatste stadium in het vervolmaken van het Bologna-proces", stelt Robert Wagenaar, voorzitter van het Nederlandse team van Bologna-experts en verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen. "Het is het deksel op de bus."

Op de Bologna-conferentie in het Noorse Bergen, in 2005, hebben de onderwijsministers afgesproken dat elk land een nationaal raamwerk ontwikkelt voor het hoger onderwijs. Dat moet in 2010 klaar zijn. Het nationale raamwerk moet vervolgens passen in een Europees raamwerk. Het Nederlandse raamwerk bestaat uit de graden *bachelor*, *master* en *doctor*. Het eindniveau per cyclus wordt beschreven aan de hand van de zogeheten Dublin-descriptoren. Met behulp van deze algemene beschrijvingen wordt aangegeven over welke kennis, inzichten en vaardigheden een afgestudeerde moet beschikken om een graad te ontvangen.

Het grote voordeel van het raamwerk is volgens Wagenaar dat veel duidelijker wordt wat een afgestudeerde of student in huis heeft. Dat bevordert een optimale doorstroming naar een andere opleiding. En het kan tijd besparen voor degenen die een nieuw diploma willen halen. Want de bachelor-masterstructuur heeft nog niet de beoogde transparantie opgeleverd. Als voorbeeld noemt Wagenaar Ierland. "Daar heb je twee typen bacheloropleidingen: een van drie en een van vier jaar. Met de korte bacheloropleiding kun je niet doorstromen naar de master. Voor een buitenstaander is dat nu niet duidelijk. Maar door in het raamwerk te beschrijven wat een student na die drie jaar kan en weet, wordt dat expliciet gemaakt."

Onderscheid in oriëntatie

Ook het Nederlandse hoger onderwijs kent twee typen bacheloropleidingen. Beide worden gedefinieerd als bachelor omdat ze hetzelfde algemene eindniveau hebben. Om duidelijk te maken waarin deze twee soorten opleidingen van elkaar verschillen, wordt in het Nederlandse raamwerk een onderscheid gemaakt in oriëntatie. Het hbo leidt op tot een beroep, het wetenschappelijk onderwijs tot een academische oriëntatie in een bepaald vakgebied. Het verschil in oriëntatie brengt met zich mee dat hbo'ers in het overgrote deel van de gevallen niet rechtstreeks worden toegelaten tot een wetenschappelijke master. "Voorheen werd het onderwijs beschreven in vaktitels en richtten we ons vooral op de inhoud", legt de

Bologna-deskundige uit. "We keken heel formeel: u heeft drie jaar hoger onderwijs genoten. Maar het gaat niet alleen om de kennis die de student opdoet, maar ook om hoe die kennis wordt toegepast en welke vaardigheden de student zich eigen heeft gemaakt. Dat betekent dat van alle vakken de verworven competenties en leeruitkomsten moeten worden beschreven. Je moet dan denken vanuit de student, wat hij moet weten en kunnen, en niet vanuit de kennis die de docent wil overdragen. Docenten zijn gewend baas in eigen winkel te zijn. Nu moeten ze met elkaar aan de slag om cursussen en programma's op deze manier in te vullen en te beschrijven. Dat is een ander paradigma."

"Het is het laatste stadium in het vervolmaken van het Bologna-proces"

Geen extra last

Het onderwijsveld hikt nogal tegen die klus aan, zo bleek op een bijeenkomst die begin dit jaar aan het nationaal raamwerk was gewijd. Wagenaar begrijpt dat het hoger onderwijs niet zit te wachten op extra werk. Maar dit is geen extra last, betoogt hij. "Het lijkt misschien of dit iets nieuws is waarmee het onderwijs wordt opgezaagd, maar het accreditiekader van de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO) vereist een beschrijving van het onderwijs aan de hand van competenties en leeruitkomsten. Het gaat dus om het formaliseren van bestaande afspraken." Ook het al eerder ingevoerde Diploma Supplement moest niet alleen uit basisinformatie over student en opleiding en

zijn of haar resultaten bestaan. De verworven competenties en leeruitkomsten moeten daarin ook worden opgenomen. Maar dat is nog niet echt uit de verf gekomen. Wagenaar: "We hebben dat anderhalf jaar geleden geëvalueerd. En de uitvoering ervan blijkt minimaal te zijn. Het leidt niet tot meer duidelijkheid, terwijl het de student en werkgever juist moet helpen." Door het onderwijs te beschrijven in termen van leeruitkomsten, moet ook het Diploma Supplement beter tot zijn recht komen. Op de bijeenkomst begin dit jaar bleek dat veel opleidingen behoefte hebben aan een handleiding voor het vertalen van de Dublin-descriptoren naar het eigen vakgebied. Veel medewerkers kwaliteitszorg worstelen nu met het beschrijven van leeruitkomsten en het opstellen van een profiel. En de deadline nadert: uiterlijk in 2010 moeten alle onderwijsprogramma's beschreven zijn in de termen van het nationaal kwalificatieraamwerk. Wagenaar denkt dat wellicht de VSNU en de HBO-raad de regie op zich zouden moeten nemen. "De mate waarin instellingen ermee bezig zijn, verschilt nu nogal. De colleges van bestuur hebben zich aan het nationaal raamwerk gecommitteerd. Het wordt nu van bovenaf opgelegd. Maar eigenlijk zou het zo moeten zijn dat docenten dit proces in gang zetten, omdat zij het belang inzien van onderwijsprogramma's waarin alles expliciet wordt gemaakt."

ELS HEUTS

Illustratie: Niels Bongers

'Ja, er moet geld bij, maar een crisis? Nee'

Ze zijn klein, hebben veel geld, richten zich doorgaans op één vakgebied en sluiten uitstekend aan op de beroepspraktijk. Bekende scholen zijn de *École Polytechnique* (techniek), de HEC (bedrijfskunde) en het al genoemde *Institut d'Etudes Politiques* (politieke wetenschappen).

Op het gebied van internationalisering is er volgens Kahn de afgelopen jaren in Frankrijk veel gebeurd.

Grandes Écoles én universiteiten hebben tegenwoordig allemaal een afdeling die zich bezighoudt met de uitwisseling met en ontvangst van studenten uit het buitenland. Franse studenten nemen ook zelf graag een kijkje over de grens. In 2005 verbleven er ruim 50.000 (op 2 miljoen) een periode in het buitenland. Daarmee zijn Franse studenten verhoudingsgewijs de reislustigste ter wereld – al moet worden aangetekend dat het merendeel in Europa blijft.

Behalve uitwisselingsprogramma's als Erasmus heeft de *Université Paris-Sud* elf bilaterale samenwerkingsverbanden met meer dan honderd buitenlandse universiteiten. Dat vertelt Grégory Maggion, directeur van het Bureau Buitenland van Paris-Sud, in zijn kantoor op de campus even ten zuiden van Parijs. Paris-Sud is de universiteit van Nobelprijswinnaar Albert Fert (natuurkunde), maar je kunt er ook terecht voor studies management, economie en rechten. Bijna 5.000 internationale studenten telde de universiteit in 2006, ongeveer 18 procent van het totaal.

Engelstalige masters

Paris-Sud (nummer 51 in de Shanghai-ranking) werft actief in het buitenland. "Afgelopen jaar stonden we op een onderwijsbeurs in India; afgelopen maand nog waren we in Mexico", somt Maggion op. Troeven die de universiteit daar op tafel legde, zijn de high-tech laboratoria, goedkope studentenhuysvesting en de gunstige ligging, in een industrieel bedrijventpark in een rustige buitenwijk van Parijs. Met de lokale prefectuur is afgesproken dat er niet al te moeilijk wordt gedaan over verblijfsvergunningen. Maggion's ultieme troef zijn misschien wel de drie Engelstalige masters (economie, wiskunde en optische fysica) die Paris-Sud sinds een paar jaar

aanbiedt. "Maar het Franse aspect verliezen we niet uit het oog, hoor", benadrukt hij. "We besteden apart aandacht aan Franse cultuur en taalvaardigheid."

Met het Engelstalige onderwijs loopt Paris-Sud tamelijk ver voor op de andere Franse universiteiten, waar meestal wel vakken in het Engels worden gegeven, maar waar hele masters in het Engels nog schaars zijn. Dat zal in de toekomst veranderen,

meent onderzoeker Kahn. "Als Franse universiteiten aantrekkelijk willen blijven voor internationale studenten, zullen ze wel moeten." Afgelopen jaar gaf het Franse parlement goedkeuring aan de zogeheten *Loi relative aux libertés et responsabilités des universités*, kortweg de *loi-Pécresse* (naar onderwijsminister Valérie Pécresse). Die wet beoogt een grotere zelfstandigheid voor de relatief sterk gecentraliseerde Franse universiteiten. Hoewel het dus in

de eerste plaats om een bestuurlijke hervorming gaat, meent Kahn dat de nieuwe wet uiteindelijk ook de aantrekkelijkheid van het Franse hoger onderwijs ten goede komt.

"Door die wet krijgen universiteiten meer mogelijkheden om naar eigen inzicht docenten en onderzoekers aan te nemen", legt hij uit. "Zo kunnen zij zelf besluiten of zij extra geld willen betalen om een beroemde hoogleraar uit het buitenland aan te trekken. En daar komen dan weer studenten en promovendi op af."

Maggion beaamt dat. Grootste hindernis blijft voor hem de onoverzichtelijkheid van het Franse onderwijslandschap. "Er zijn zo veel verschillende onderzoeksinstituten en laboratoria, het ene gelieerd aan een universiteit, het andere ondergebracht bij een Grande École of juist zelfstandig. In dat woud kunnen buitenlandse studenten gemakkelijk verdwalen."

MARIJN KRUK

Meer informatie over de ontwikkelingen in het Franse hoger onderwijs en onderzoek, over mogelijkheden voor samenwerking met Franse instellingen en over de activiteiten van de Frans-Nederlandse Academie is te vinden via www.frnl.eu. De Frans-Nederlandse Academie werkt voortdurend aan de versterking en de verdieping van de relaties tussen kennis- en onderzoeksinstituten in beide landen.

"Bewonderenswaardig
wat Franse universiteiten,
ondanks alle gebrek
aan middelen, voor
elkaar krijgen"

A G E N D A

Van **25 tot 30 mei** vindt de zestigste conferentie plaats van de NAFSA, de *Association of International Education*, in Washington DC. De titel van de conferentie luidt: *Shaping the Future of International Education*. Achtduizend delegaties uit meer dan 100 landen worden verwacht. **Meer informatie via www.nafsa.org/annual_conference**

mei
2008

Buitenlandse studenten die een bepaalde periode in Nederland willen doorbrengen moeten op tijd de juiste immigratieprocedures in gang zetten. Internationaliseringmedewerkers van de HO-instellingen begeleiden de buitenlandse studenten hier vaak bij. Maar ook voor hen kan het moeilijk zijn dit regelwerk snel te doorzien. Voor startende medewerkers internationalisering heeft de Nuffic daarom een tweedaagse, intensieve introductie cursus ontwikkeld. Deze cursus wordt in beginsel twee keer per jaar georganiseerd en vindt plaats in Den Haag. De eerstvolgende introductie cursus wordt gegeven op **29 en 30 mei 2008**. Kosten: € 695,-. **Mail voor meer informatie naar [Suzanne Govers \(sgovers@nuffic.nl\)](mailto:sgovers@nuffic.nl)**.

Het *Consortium of Eastern Indonesian State Universities* (CEISU) houdt een *match making* conferentie voor belangstellenden van hoger onderwijsinstellingen op **2 juni** in Den Haag. Het consortium bestaat uit twintig universiteiten uit Oost-Indonesië. De *match making* conferentie werd voor het eerst in 2001 georganiseerd. Het doel van deze tweede bijeenkomst is om bestaande samenwerkingsverbanden te verstevigen en nieuwe activiteiten en vormen van samenwerking te initiëren. **Meer informatie via general@nesoindonesia.or.id**

'Does size matter' is de titel van de OECD-conferentie die van **4 tot 7 juni** in IJsland wordt gehouden. De conferentie spitst zich toe op de groeiende concurrentiestrijd op de internationale onderwijsmarkt. Wat zijn de juiste institutionele strategieën voor succesvol beleid? De organisatie is in handen van *Nordic University Association* (NUA) / *Nordic Association of University Administrators* (NUAS) / OECD – *Institutional Management of Higher Education* (IMHE). **Meer informatie: <http://www.oecd.org/document>**

Juni
2008

Van **15 tot 17 juni** vindt de jaarlijkse conferentie plaats van de *Academic Cooperation Association* (ACA) in Tallin. Titel van de conferentie is *Beyond 2010, Priorities and Challenges for Higher Education in the Next Decade*. **Meer informatie via www.aca-secretariat.be**

Nesokantoor in Brazilië

Nederland en Brazilië hebben op 11 april een *memorandum of understanding* getekend, waarin is vastgelegd dat de oprichting van een Netherlands Education Support Office (Neso) wenselijk is. Dit jaar nog zal het kantoor worden opgericht. De Neso in Brazilië is het tweede Nederlandse onderwijskantoor in Zuid-Amerika. In februari 2007 werd in Mexico-stad een vestiging geopend. De andere vier kantoren zijn gevestigd in China, Taiwan, Indonesië, en Vietnam. Een Neso in Rusland is in oprichting.

Cultureel Verdrag beurzen Japan (Monbukagakusho beurzen)

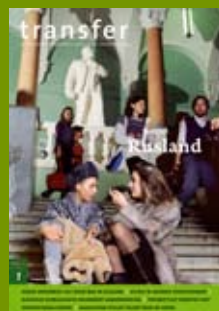
In het kader van het Cultureel Verdrag tussen Japan en Nederland stelt de Japanse overheid drie beurzen beschikbaar voor Nederlandse studenten. De beurs kan worden aangevraagd voor een vervolgstudie in Japan voor een periode van maximaal twee jaar. De studieduur beslaat de periode april 2009-maart 2011 of oktober 2009 – maart 2011. De studieduur is inclusief een intensieve taalcursus van 6 maanden voor kandidaten die de Japanse taal onvoldoende beheersen. De beurzen zijn bestemd voor pas afgestudeerden van universiteiten, kunstacademies en conservatoria. Een welkomstbrief van de Japanse universiteit is verplicht. De beurs bestaat uit een maandtoelage, een tegemoetkoming in de aanloopkosten, vergoeding internationale reiskosten en vrijstelling van het collegegeld. Een gesprek bij de Japanse ambassade naar aanleiding van het ingediende dossier vormt onderdeel van de selectie. Dan zal ook een taaltest worden afgenomen.

De gesprekken zullen woensdag 9 juli 2008 plaatsvinden. Sluitingsdatum voor het indienen van de aanvragen is 20 juni 2008 bij de Japanse ambassade. Formulieren en informatie kunnen worden gedownload van de website van de Japanse ambassade www.nl.emb-japan.go.jp/information2/announcement/mext_rs-09.html. Aanmeldingen sturen aan: Embassy of Japan, Tobias Asserlaan 2, Att.Ms.S.Ikeno, 2517 KC Den Haag.

transfer

AL VIJFTIEN JAAR DÉ BRON VAN INFORMATIE OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

Neem nu een gratis abonnement op hét vakblad over internationale samenwerking in hoger onderwijs en onderzoek

VOOR WIE?

- Beslissers, beleidsmakers en uitvoerders van internationaliseringsbeleid bij hogescholen, universiteiten, ministeries en aanverwante organisaties
- Docenten, onderzoekers en studenten die betrokken of geïnteresseerd zijn in internationale samenwerking

Transfer is een uitgave van de Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs en verschijnt negen keer per jaar.

Indien u een gratis abonnement wilt, kunt u

- bellen naar DUO-tijdschriftenservice: (030) 263 1089
- een e-mail sturen naar info@ikabonneermij.nl
- surfen naar www.ikabonneermij.nl/transfer